

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «КІЦМАНСЬКИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. директора коледжу

Іван БІЛЯР

2022 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИК

за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина»

зі спеціальності 211 “Ветеринарна медицина”

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

педагогічною радою

ВСП "Кіцманський фаховий коледж ЗВО"ПДУ"

Протокол № 25 від 05.05.2022р.

Секретар педагогічної ради

(підпис)

Олена ГУЦУЛЯК

(прізвище та ініціали)

Кіцмань – 2022 рік

Наскрізна програма практик для здобувачів освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина»

Розробник програми: Дрещан Л.М., викладач ветеринарних дисциплін, Косменко А.Ю. викладач ветеринарних дисциплін.

Наскрізна програма практик схвалена на засіданні циклової комісії ветеринарних та зоотехнічних дисциплін

06.Квітня 2022 р., протокол № 9

Голова циклової комісії Л.М. Дрещан

ВСТУП

Наскрізна програма практики здобувачів освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» є основним навчально-методичним документом, який визначає усі аспекти проведення практик. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність і послідовність проходження студентами практик протягом навчання в коледжі.

Наскрізна програма практики здобувачів освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» розроблена згідно з навчальним планом відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців.

Наскрізна програма практики регламентує:

- мету, зміст і послідовність проведення практики здобувачів освіти в ВСП «Кіцманський фаховий коледж ЗВО «Подільський державний університет» на визначених базах практики;
- містить рекомендації щодо видів, форм і методів контролю якості підготовки (рівень знань, умінь і навички), які здобувачі освіти повинні отримувати під час проходження практики; підведення підсумків практики здобувачів освіти.

Метою розробки Наскрісної програми практики здобувачів освіти, які одержують професійну освіту, є запланована і структурована програма практичної підготовки здобувачів освіти у відповідних установах, організаціях та на підприємствах різних форм власності.

Зміст наскрісної програми практики включає програми всіх етапів практичного навчання (навчальні, технологічна та переддипломна практики). Наскрізна програма практики здобувачів освіти ВСП «Кіцманський фаховий коледж ЗВО «Подільський державний університет» спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» розроблена з врахуванням Закону України «Про фахову передвищу освіту», Положення про проведення практики здобувачів освіти вищих навчальних закладів України (наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993., № 93), рекомендацій Міністерства Освіти і науки України щодо проведення практики здобувачів освіти ВНЗ України від 24.04.2013р.

Практика здобувачів освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» є цілісною системою, що складається з певних структурних компонентів. Види практики з спеціальності, їх тривалість і терміни проведення визначаються освітньо-професійними програмами та навчальними планами.

При підготовці фахівців спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» складовими практичної підготовки здобувачів освіти є такі види практики:

Назва практики	Курс	Семестр	Тривалість, тижнів	Форма контролю
Навчальна				
1.1. Ознайомлювальна практика	II	4	1	Залік
1.2. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин	II	4	2	Залік
1.3. Фармакологія	II	4	1	Залік
1.4. Патологічна фізіологія і патологічна анатомія тварин	III	5	1	Залік
1.5. Тваринництво, зоогігієна та ветеринарна санітарія	III	5	1,5	Залік
1.6. Годівля сільськогосподарських тварин	III	5	0,5	Залік
1.7. Внутрішні незаразні хвороби	III, IV	6,8	1,5/1,5	Залік
1.8. Епізоотологія з мікробіологією	III, IV	6,8	1,5/1,5	Залік
1.9. Оператор зі штучного осіменіння сільськогосподарських тварин і птиці	III	6	1,5	Залік
1.10. Економіка сільського господарства	III	5	0,5	Залік
1.11. Хірургія ветеринарної медицини	III	6	1,5	Залік
1.12. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин	III, IV	6,7	1/1	Залік
1.13. Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин	III, IV	6,7	1,5/1	Залік
1.14. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології переробки продуктів тваринництва	IV	8	1,5	Залік
Виробнича				
2.1. Виробнича технологічна практика	IV	7	8	Підсумкова оцінка
2.2. Виробнича переддипломна практика	IV	8	6	Захист звіту

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою практичної підготовки за спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» є ознайомлення здобувачів освіти зі специфікою майбутнього фаху, отримання ними первинних професійних умінь і навичок, поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами освіти в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на підприємстві з організацією ветеринарної служби, відпрацювання вмінь і навичок з професії та спеціальності, а також збір матеріалу для виконання курсових робіт.

Конкретна мета і завдання кожного виду практики визначаються її призначенням, спеціальністю, кваліфікаційним рівнем практичних занять та вмінь. Для успішного виконання завдань практики необхідне відповідне організаційно-методичне забезпечення, що передбачає комплекс навчально-методичної документації, наскрізну програму практики, робочі програми й методичні вказівки з усіх видів практики.

Завданнями практичної підготовки є:

- закріплення теоретичних знань з ветеринарної медицини;
- вивчення правил організації і методик ведення обслуговування тварин на підприємствах;
- вивчення загальних функцій ветеринарної служби та її взаємозв'язку зі службами підприємства;
- набуття навиків володіння методикою профілактики та лікування тварин;
- застосовування знань для одержання практичних навичок при вирішенні проблемних виробничих ситуацій;
- вивчення особливостей роботи ветеринарної служби на підприємствах різних форм власності
- придбання практичних навиків в профілактиці та лікуванні тварин на підприємствах;
- придбання практичних навиків щодо ведення документації у ветеринарній службі.
- набуття уміння складати первинні документи, групувати і систематизувати їх для подальшої обробки;
- ознайомлення з порядком складання звітності.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Практику здобувачів освіти спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» за освітньо-професійною програмою «Ветеринарна медицина» організовують відповідно до навчального плану, наскрізної програми практики, робочих програм практик.

Вся робота з практичної підготовки здобувачів освіти знаходиться в компетенції директора ВСП «Кіцманський фаховий коледж ЗВО

«Подільський державний університет», завідувача навчально-виробничою практикою, керівника практики від циклової комісії ветеринарних та зоотехнічних дисциплін, які визначають бази практик, складають графік проведення практики, здійснюють розподіл здобувачів освіти на практику, здійснюють методичне керівництво та контроль за практичною підготовкою здобувачів освіти коледжу. Керівниками практик призначають досвідчених викладачів, які мають практичний досвід.

3 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ. ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Оцінка знань, умінь і навичок здобувачів освіти - практикантів повинна здійснюватися на основі критеріїв оцінки компетентності фахівця. Оцінка компетентності – процес збору достатніх, дійсних і надійних доказів знань практиканта, його розуміння і професіоналізму для виконання завдань, визначених його майбутньою діяльністю.

Критеріями оцінювання практики виступають:

- рівень професійних умінь;
- якість виконання усіх завдань практики;
- якість звітної документації.

4 НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Завданням навчальної практики є отримання первинних професійних умінь і навичок, підготовка здобувачів освіти до свідомого поглибленого вивчення фундаментальних і спеціальних дисциплін, прищеплення їм практичних і професійних умінь і навичок з обраної спеціальності.

Навчальну практику проводять у виробничих умовах на базі навчально-дослідного господарства, сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання, які утримують тварин, м'ясокомбінатів, боєнь, молокозаводів, ветеринарних лабораторій, клінік, аптек, клініки ветеринарної медицини навчального закладу тощо.

Тривалість навчальної практики – не більше 6 годин на день.

Перед початком практики проводять обов'язковий інструктаж з питань програми практики, охорони праці, правил пожежної безпеки та особистої гігієни.

У період навчальної практики здобувачі освіти ведуть звіти-щоденники, в які записують дані: дату, назву роботи, місце проведення, матеріали, інструменти, медикаменти, що використовуються, обсяг виконаної роботи за робочий день, висновки та пропозиції. Керівник практики виставляє оцінку і підписує звіт-щоденник.

У період навчальної практики здобувачам освіти виставляють оцінку за кожне заняття в день його проведення, а підсумкову – на підставі складання практичного заліку.

4.1. ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА

Мета практики: загальне ознайомлення з сільськогосподарським виробництвом, технологією виробництва продукції тваринництва і рослинництва, вирощуванням, збиранням, заготівлею і збереженням кормів, годівлею та утриманням тварин; виконанням робіт з ветеринарного обслуговування тварин, а також інших сільськогосподарських робіт.

Практику слід проводити у ветеринарній навчально-виробничій клініці закладу, навчально-дослідному господарстві, або, за домовленістю, в кращих господарствах різних форм власності та господарювання, а також у вигляді екскурсії в науково-дослідні заклади, лабораторії, клініки ветеринарної медицини, переробні підприємства та ін.

Керівництво практикою здійснюють викладачі спеціальних дисциплін або спеціалісти навчально-дослідного господарства. Перед початком практики керівник ознайомлює здобувачів освіти з господарством, об'єктом практики, процесами сільськогосподарського виробництва, проводить інструктаж з техніки безпеки і особистої гігієни; виробничої санітарії і протипожежного захисту та здійснює контроль за їх дотриманням під час роботи.

1. Стан та перспективи розвитку сільськогосподарського виробництва

Ознайомлення з сільськогосподарськими господарствами різних форм власності, напрямками їх виробництва, статутом, ґрунтово-кліматичними умовами.

Ознайомлення з підрозділами господарств, виробничо-економічними показниками.

2. Ознайомлення з галуззю рослинництва

Стан рослинництва в господарстві. Технологічні процеси вирощування зернових, овочевих, технічних культур. Зв'язок рослинництва з тваринництвом.

Набуття навичок вирощування, збирання, заготівлі та збереження кормів для різних видів тварин.

3. Ознайомлення з галуззю тваринництва

Ознайомлення з вирощуванням тварин (великої рогатої худоби, свиней, коней, овець); кількістю поголів'я, породами тварин; способами утримання тварин; технологічними процесами, які використовують у тваринництві.

4. Ознайомлення з роботою ветеринарної служби

Ознайомлення з роботою ветеринарної служби господарства, з проведенням ветеринарно-санітарних заходів.

5. Проведення екскурсій

Проведення екскурсій у ветеринарні лабораторії, клініки ветеринарної медицини, на переробні підприємства.

4.2. АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Мета практики: оволодіння навичками з визначення ділянок тіла тварин, топографічного розміщення внутрішніх органів, кісток, суглобів, м'язів і визначення показників фізіологічного стану тварин.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- препарувати окремі органи і тканини;
- визначати топографічне розміщення внутрішніх органів, м'язів, суглобів, зв'язок і судин різних видів сільськогосподарських тварин і домашньої птиці;
- досліджувати моторну функцію шлунково-кишкового тракту тварин, легені, роботу серця та пульсу;
- вимірювати температуру тіла тварин;
- спостерігати скорочення м'язів;
- визначати вплив гормонів на кровоносні судини, основні показники крові.

Практику проводять у секційних залах, клініці ветеринарної медицини, навчально-дослідному господарстві навчального закладу.

1. Остеологія і синдесмологія

Ознайомлення з поділом скелета на відділи. Вивчення типів кісток, будови кістки як органу. Вивчення окремих кісток тулуба, черепа. Вивчення кістяка грудної і тазової кінцівок, будови суглобів; особливості будови кісток тварин різних видів; ознайомлення зі зв'язковим апаратом, топографією суглобів на живих об'єктах.

2. Мускулатура

Ознайомлення з анатомічними інструментами, правилами користування ними та технікою препарування. Вивчення та препарування поверхневих фасцій, підшкірних м'язів, м'язів тулуба, голови, кінцівок.

3. Система органів травлення

Вивчення ділянок черевної порожнини. Препарування і вивчення шарів стінки травної трубки: органів ротової порожнини, глотки, стравоходу, однокамерного і багатокамерного шлунків, кишок, печінки, підшлункової залози різних видів сільськогосподарських тварин. Вивчення топографії органів травлення на живих тваринах.

4. Система органів дихання

Вивчення топографії органів дихання на живих тваринах. Препарування трупа тварини і вивчення будови носової порожнини, гортані, трахеї, легень, галуження плеври в грудній порожнині.

5. Системи органів крово- і лімфообігу

Вивчення і препарування серця, основних судин великого і малого кола кровообігу, кровотворних органів, лімфатичних вузлів на трупі тварини. Вивчення топографії поверхневих лімфовузлів на живих тваринах.

6. Система органів виділення і розмноження

Вивчення топографії органів виділення і розмноження на живих об'єктах. Препарування трупів тварин та вивчення будови нирок, сечовивідних шляхів, сім'яникового мішка, сім'яного канатика, сечостатевого каналу, придаткових статевих залоз, статевого члена та препуція, яєчників, яйцепроводів, матки, піхви, сечостатевого переддвер'я та зовнішніх статевих органів.

7. Нервова система і органи чуття

Препарування і вивчення будови спинного, головного мозку та їх оболонок, спинномозкових і черепно-мозкових нервів, вегетативної нервової системи органів слуху та рівноваги, органів зору.

8. Залози внутрішньої секреції

Вивчення залоз внутрішньої секреції на матеріалі від забитих тварин, взятому з боєнь.

9. Анатомія домашньої птиці

Препарування та вивчення особливостей кістяка, шкіри, м'язів і внутрішніх органів на трупах птахів.

10. Фізіологія травлення

Ознайомлення з моторною функцією шлунково-кишкового тракту різних видів тварин. Спостереження за прийманням корму, води, жуйними періодами, роботою кишечника, актом дефекації.

11. Фізіологія дихання

Визначення частоти, типу, ритму, сили дихання, симетричності грудної клітки. Аускультация, перкусія грудної клітки.

12. Фізіологія крові та серцево-судинної системи

Отримання цитратної, дефібринованої крові. Спостереження за процесом зсідання крові. Дослідження роботи серця та пульсу.

13. Фізіологія м'язів, нервів, залоз внутрішньої секреції

Вивчення впливу адреналіну на роботу серця. Вивчення фізіологічних властивостей м'язів і нервів.

14. Фізіологія центральної нервової системи, дослідження органів чуття

Вимірювання температури тіла тварин, дослідження спинномозкових і вегетативних рефлексів на живих об'єктах. Спостереження за рефlekсами у сільськогосподарських тварин.

Рекомендована література і джерела

1. Лисенко М.В., Бойко В.І., Замазій М.Д. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин. – Київ : Лібра, 1999. – 450 с.
2. Єлісєєв А.Л., Сафонов М.О., Бойко В.І. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1988. – 432 с.
3. Азімов Г.І., Бойко В.І., Єлісєєв А.Л. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1981. – 386 с.
4. Рудик С.К., Павловський Ю.О., Кристофорова Б.Ф. Анатомія свійських тварин. – Київ : Аграрна освіта, 2001. – 567 с.
5. Бойко В.І. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин : практичні заняття. – Київ : Вища школа, 1992. – 270 с.
6. Науменко М.С., Дячинський А.С., Дем'яненко М.В. Фізіологія сільськогосподарських тварин. – Київ : Сільгоспосвіта, 1994. – 501 с.

7. Ніколаєвич В.І. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин. – Київ : Аграрна освіта, 2014. – 510 с.

8. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Osteологія. – Київ : Аграрна освіта, 2001.

Інформаційні ресурси

1. www.wikipedia.org – словник.
2. <http://www.medicbooks.info> – будова тіла тварин.

4.3. ФАРМАКОЛОГІЯ

Мета практики: засвоєння практичних навичок з оформлення аптечної документації, виготовлення різних лікарських форм, зберігання, введення їх в організм різними методами, вивчення механізму дії лікарських засобів в організмі тварини.

Як результат проходження практики студент повинен **уміти:**

- оформляти аптечну документацію;
- зберігати і вести облік медикаментів, біопрепаратів, дезінфікуючих засобів, аптечного майна;
- стерилізувати різні лікарські форми, лабораторний посуд, інструменти;
- збирати і зберігати лікарські рослини, оформляти гербарії.

Практику проводять в лабораторії фармакології, клініки ветеринарної медицини навчального закладу, навчальній ветеринарній аптеці клініки, районній ветеринарній аптеці, в навчально-дослідному господарстві, кращих господарствах району.

1. Робота в аптеці та оформлення аптечної документації

Вивчення будови, обладнання аптеки та правил роботи в ній. Вивчення особливостей зберігання лікарських речовин групи “А” і “В”, легкозаймистих, дезінфікувальних речовин, біопрепаратів, інструментів, перев'язувальних засобів.

Ведення і заповнення аптечної документації: приймально-здавального акта, різного виду замовлень на ветеринарне обладнання, матеріально-аптечної книги, рецептів, актів на списання використаного майна та ін. Відпускання медикаментів з аптеки.

2. Підготовка лабораторного посуду, дистиляція води, стерилізація лікарських форм і посуду

Зважування сухих, рідких, мазеподібних лікарських речовин і ознайомлення з вимірювальним лабораторним посудом, отримання дистильованої води. Стерилізація окремих лікарських форм і лабораторного посуду.

3. Виготовлення рідких лікарських форм

Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Виготовлення стерильних і нестерильних розчинів, настоїв, відварів, емульсій, слизей.

4. Виготовлення твердих лікарських форм

Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Виготовлення пігулок, зборів, болюсів, пілюль.

5. Виготовлення м'яких лікарських форм

Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Виготовлення мазей, лініментів, паст.

6. Методи введення лікарських речовин в організм тварин і спостереження за їх дією

Введення лікарських речовин тваринам найвживанішими методами: через рот, підшкірно, внутрішньом'язово, внутрішньовенно, в пряму кишку, шляхом інгаляції, нанесення лікарських речовин на видимі слизові оболонки, шкіру та іншими методами. Вивчення дії лікарських речовин на тварин.

7. Збір лікарських рослин і оформлення гербарію

Вивчення правил збирання, збір лікарських рослин, їх висушування і оформлення гербарію.

Рекомендована література і джерела

1. Гальчинська О.К. Фармакологія. – Київ : Аграрна освіта, 2013. – 525 с.
2. Хмельницький Г.О., Строкань В.І. Ветеринарна фармакологія з рецептурою. – Київ : Аграрна освіта, 2001. – 336 с.
3. Хмельницький Г.О., Строкань В.І. Ветеринарна фармакологія з рецептурою. – Київ : Вища школа, 1994. – 506 с.
4. Канюка О.І. та ін. Ветеринарна рецептура та фармакологія. – Київ : УСТА, 1994. – 234 с.
5. Каркут В.В. Ліки навколо нас. – Київ : Здоров'я, 1993. – 232 с.
6. Вовк Д.М. Рослинні засоби у ветеринарній медицині. – Київ : Урожай, 1996. – 200 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.vetlib.ru>. Pharmacologic – фармакологічні рецепти.

2. www.osvw/su/latin/latin.htm
3. <http://student.vetdoctor.ru/>
4. <http://zhivotnovodstvo.net.ru/>

4.4. ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ І ПАТОЛОГІЧНА АНАТОМІЯ ТВАРИН

Мета практики: навчити проводити розтин трупів сільськогосподарських тварин і птиці, ставити патологоанатомічний діагноз. Оформляти документи, упаковувати і пересилати патологічний матеріал.

Як результат проходження практики студент повинен **уміти:**

- проводити повний патологоанатомічний розтин трупів тварин, птиці, ставити патологоанатомічний діагноз, оформляти протоколи, акти розтину;
- відбирати, консервувати, упаковувати і пересилати патологічний матеріал для дослідження;
- оформляти супровідну документацію;
- дотримуватися правил техніки безпеки і особистої гігієни під час розтину трупів.

Практику проводять у секційних залах навчального закладу, на утильзаводах, у державних лабораторіях ветеринарної медицини.

1. Загальні вимоги до розтину трупів тварин

Вивчення вимог до обладнання і місць розтину трупів, вивчення інструментів для розтину та правил користування ними, правил техніки безпеки і особистої гігієни під час роботи з трупами тварин. Способи знищення трупів тварин.

2. Розтин трупів тварин різних видів

Розтин трупів великої рогатої худоби, свиней, коней, дрібних тварин (собак, кішок), птиці. Дослідження внутрішніх органів, головного мозку, спинного мозку, розтин і дослідження окремих органів (серця, нирок, шлунка, печінки та ін.), відбір патологічного матеріалу, його консервування, упаковування і пересилання в лабораторію ветеринарної медицини для бактеріологічного, гістологічного та хімічного дослідження. Зберігання трупного матеріалу.

3. Оформлення документації на розтин трупів тварин

Оформлення протоколу розтину трупів тварин, супровідних документів на патологічний матеріал для відправки в лабораторію ветеринарної медицини.

Рекомендована література і джерела

1. Мазуркевич А.Й., Урбанович П.П. Патологічна фізіологія і патологічна анатомія тварин. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 344 с.
2. Жаров А.В., Иванов И.В., Стрельников А.П. Вскрытие и патоморфологическая диагностика болезней животных. – Москва : Колос, 2003. – 398 с.
3. Налётов Н.А. Патологическая физиология и патологическая анатомия животных. – Москва : Агропромиздат, 1991. – 345 с.
4. Урбанович П.П., Потоцький М.К. та ін. Патологічна анатомія тварин. – Київ : Ветінформ, 2008. – 896 с.
5. Шишков В.П., Жаров А.В. Патологическая анатомия сельскохозяйственных животных. – Москва : Колос, 2001. – 567 с.

Інформаційні ресурси

1. [http// student vetdoctor.ru//](http://student.vetdoctor.ru/)
2. [http// zhivotnovodstvo net .ru//](http://zhivotnovodstvo.net.ru/)
3. http://uk.wikipedia.org/wiki/Тваринництво_України

4.5. ТВАРИННИЦТВО, ЗООГІГІЄНА І ВЕТЕРИНАРНА САНІТАРІЯ

Мета практики: ознайомлення з основами розведення, породами тварин різних видів на території України, технологіями виробництва продуктів тваринництва та санітарно-гігієнічним станом приміщень, кормів, води, пасовищ.

Як результат проходження практики студент повинен **уміти:**

- визначати належність тварин до певної породи, масті, вік та вгодованість тварин;
- визначати норми та складати раціони годівлі для різних віко-статевих груп тварин;
- оцінювати екстер'єр та конституцію тварин,
- брати проміри, мітити, присвоювати клички, зважувати, визначати середньодобовий приріст, вести виробничий і зоотехнічний облік;
- складати план селекційної роботи на перспективу, розпорядок робочого дня на фермах різних видів тварин;
- проводити облік заготовлених кормів, розрахунки потреби в кормах, зоотехнічне оцінювання їх якості та підготовки до згодовування;
- контролювати витрачання кормів, проводити зоогігієнічну оцінку стійлового і літньо-табірного утримання;
- проводити ручне та механічне доїння корів;
- виконувати розрахунки часток крові за різних видів схрещування;

- користуватися контрольно-вимірювальними приладами для оцінки мікроклімату приміщень різних видів тварин.

- складати акти обстеження санітарно-гігієнічного стану тваринницьких приміщень.

Практику проводять у навчально-дослідному господарстві, сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання, тваринницьких комплексах, птахофабриках, комбикормових заводах тощо.

1. Розведення сільськогосподарських тварин

Визначення методів розведення тварин у господарстві. Вивчення порід і їх помісей, які розводять у господарстві. Визначення віку, мастей, вгодованості, кондиції тварин. Оцінювання екстер'єру тварин, визначення вад і недоліків.

Ознайомлення з зоотехнічним обліком, способами мічення тварин. Аналіз відтворення тварин за документами зоотехнічного і племінного обліку. Проведення розрахунків часток крові помісей, одержаних за різних варіантів схрещування.

2. Скотарство

Аналіз умов годівлі, догляду, утримання великої рогатої худоби на фермі та розпорядку дня. Планування надоїв. Визначення середньодобового надою на фуражну, дійну корову. Визначення відсоткового вмісту жиру в молоці, абсолютного і відносного приросту живої маси молодняку. Визначення залікової маси молока, яке здають на молокозавод.

Вивчення технології виробництва молока, м'яса яловичини, вирощування нетелей та корів-первісток. Оцінювання корів на придатність до машинного доїння.

Вивчення та заповнення форм обліку молочної продуктивності корів.

Бонітування тварин.

3. Свинарство

Аналіз умов годівлі, догляду, утримання свиней у навчально-дослідному господарстві. Вивчення технології виробництва свинини, одержання приплоду, схем підгодівлі поросят-сисунів, визначення виходу поросят на свиноматку, середньодобового приросту, відсотку збереження поросят.

Розрахунок структури стада поголів'я свиней на фермі.

4. Вівчарство

Ознайомлення з умовами годівлі, догляду, утримання овець на вівцефермі (оцінювання кормів, аналіз раціонів). Організація ущільнених окотів і вирощування молодняку. Участь у стриженні овець, класування вовни, визначення

настригу на вівцю, визначення дефектів вовни, виходу ягнят на 100 вівцематок. Розпорядок дня на літній та стійловий періоди.

5. Конярство

Ознайомлення з породним складом коней. Визначення віку, мастей, живої маси, кондиції. Оцінювання конституції та екстер'єру, вад і недоліків. Упряж, запрягання коней, догляд за збруєю та реманентом. Аналіз умов годівлі, догляду та утримання коней різних віково-статевих груп.

6. Птахівництво

Ознайомлення з технологічними процесами виробництва яєць та м'яса бройлерів на птахофабриці. Складання технологічного графіка вирощування молодняку і використання курей-несучок. Вивчення роботи інкубаторно-птахівничої станції, інкубаційного цеху. Аналіз умов догляду, годівлі та утримання птиці.

7. Інші галузі тваринництва

Залежно від зони розміщення навчального закладу рекомендовано вивчати бджільництво, рибництво, кролівництво та ін.

Бджільництво

Типи вуликів та їх будова. Визначення складу та сили бджолиної сім'ї. Формування нових сімей. Ревізія пасіки, лікування та профілактика хвороб бджіл.

8. Гігієна сільськогосподарських тварин з основами ветеринарної санітарії

Проведення санітарно-гігієнічного оцінювання якості грубих, соковитих, концентрованих та інших видів кормів, води і пасовищ. Дослідження ветеринарно-санітарного стану приміщень. Визначення параметрів мікроклімату тваринницьких приміщень відповідними приладами. Оцінювання утримання тварин і птиці в навчально-дослідному господарстві або кращих господарствах району. Складання акта обстеження тваринницьких ферм господарства, ознайомлення з гігієною утримання тварин і первинної обробки продуктів тваринництва. Зоогігієнічне оцінювання пасовищ.

Рекомендована література і джерела

1. Аликаев В.А., Костюникс В.Ф. Зоогигиена. – Москва : Колос, 1983. – 248 с.
2. Бусенко О.Т. та ін. Технологія виробництва продукції тваринництва – Київ : Аграрна освіта, 2001. – 432 с.
3. Вертійчук А.І., Маценко М.І., Плуженко І.Л. та ін. Основи тваринництва і ветеринарної медицини. – Київ : Урожай, 2004. – 656 с.
4. Гопка Б.М. Конярство. – Київ : Вища школа, 2004. – 320 с.
5. Засуха М.П., Зубець М.В., Сірацький Й.З. та ін. Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії. – Київ : Вища школа, 1999. – 512 с.
6. Мазуренко В.П., Бортничук В.А. та ін. Зоогігієна з основами ветеринарії. – Київ : Вища школа, 1994.

Інформаційні ресурси

1. [http// student vetdoctor.ru//](http://student.vetdoctor.ru//)
2. [http// zhivotnovodstvo net .ru//](http://zhivotnovodstvo.net.ru//)

4.6. ГОДІВЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Мета практики: оволодіння навичками комплексної оцінки поживності кормів, господарської і зоотехнічної оцінки, їх якості, організацією годівлі сільськогосподарських тварин.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- проводити комплексне оцінювання поживності кормів і раціонів; зоотехнічне і економічне оцінювання впливу окремих кормових факторів на продуктивність тварин, якість і собівартість продукції;
- визначати запаси кормів, вміст у них кормових одиниць, сухої речовини, обмінної енергії, деталізовані норми годівлі для сільськогосподарських тварин;
- складати кормовий план і кормовий баланс;
- володіти методами контролю за повноцінністю годівлі сільськогосподарських тварин.

Практика проводиться в навчально-дослідному господарстві або кращих сільськогосподарських підприємствах зони діяльності навчального закладу.

1. Комплексне оцінювання поживності кормів

Комплексне оцінювання поживності основних кормів, які заготовляють у господарстві, за вмістом у них кормових одиниць, обмінної енергії, сухої речовини, сирого протеїну, лізину, метіоніну, цистину, сирого жиру, сирого клітковини, крохмалю, цукру, кальцію, фосфору, магнію, калію, каротину, вітамінів А, Е, Д, вітамінів групи В.

Визначення виходу кормових одиниць, сухої речовини перетравного протеїну з 1 га основних сільськогосподарських культур.

2. Господарська і зоотехнічна оцінювання якості кормів

Відбір середніх проб силосу, сіна, сінажу для аналізу. Визначення якості цих кормів відповідно до чинних вимог.

Ознайомлення з державними стандартами, хімічним складом та методикою розрахунку енергетичної поживності різних видів і груп кормів. Вимоги державних стандартів якості кормів тваринного походження. Ознайомлення з рецептами повнораціонних комбікормів і комбікормів-концентратів для окремих видів тварин. Використання кормових мінеральних добавок, вітамінних препаратів і небілкових азотовмісних речовин для окремих видів тварин.

3. Годівля сільськогосподарських тварин

Годівля великої рогатої худоби.

Визначення норм годівлі для дійних, сухостійних, тільних корів, бугаїв-плідників і під час відгодівлі великої рогатої худоби. Складання і аналіз раціонів для них. Визначення цукрово-протеїнового співвідношення. Розрахунок вмісту поживних речовин на одну кормову одиницю або в 1 кг сухої речовини і порівняння з рекомендованими нормами затрат кормів на 1 кг молока для дійних корів.

Годівля свиней. Визначення норм годівлі для свиней різних груп. Складання і аналіз раціонів для них. Складання схем підгодівлі поросят-сисунів.

Годівля овець, коней, птиці, кролів.

Визначення норм годівлі, складання та аналіз раціонів для овець, коней, птиці, кролів. Визначення річної потреби в кормах для певного виду сільськогосподарських тварин окремого господарства. Складання кормового плану та кормового балансу господарства.

Рекомендована література і джерела

1. Бомко В.С., Бабенко С.П., Москалик О.Ю. та ін. Годівля сільськогосподарських тварин. – Київ : Нова книга, 2001. – 238 с.
2. Калашніков О.П. та ін. Норми і раціони сільськогосподарських тварин. – Москва : Агропромвидав, 1985. – 352 с.
3. Кононенко В.К., Ібатуллін І.І., Цвігун А.Т. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1999. – 144 с.
4. Ібатуллін І.І., Сталюк В.Д., Кононенко В.К. та ін. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин. – Київ : Аграрна освіта, 2009. – 432 с.
5. Мосолов М.Д., Білий Л.А. Годівля сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1990. – 359 с.

4.7. ВНУТРІШНІ НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ

Мета практики: навчити вести амбулаторний прийом хворих тварин, проводити клінічне і лабораторне дослідження, диспансеризацію тварин, ставити діагноз і надавати лікувальну допомогу, розробляти профілактичні заходи.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- вести амбулаторний прийом хворих тварин;
- проводити повне клінічне дослідження, ставити діагноз;
- призначати і проводити лікування хворих тварин (амбулаторно, стаціонарно);
- брати та досліджувати проби крові, сечі;
- готувати і вводити носоглоткові, ротостравохідні, магнітні зонди та катетери для різних видів тварин;
- вести журнали обліку хворих тварин, оформляти історії хвороби;
- проводити диспансеризацію тварин.

Практику проводять у навчально-дослідному господарстві, кращих господарствах зони діяльності навчального закладу та навчально-виробничій клініці вишу.

1. Клінічна діагностика

Дотримання правил техніки безпеки під час роботи з тваринами, освоєння способів фіксації та приборкання тварин, клінічне дослідження різних систем і органів, реєстрація хворих тварин, заповнення журналу реєстрації хворих тварин, ведення історії хвороби, журналу обліку лабораторних досліджень. Складання супровідної документації на матеріал, який відправляють у лабораторію.

2. Терапевтична техніка. Зондування тварин

Вивчення різних видів терапії, застосування укутування, інгаляції, клізм, масажу та інших лікувальних процедур, ентеральні та парентеральні введення лікарських речовин. Використання різних терапевтичних апаратів і приладів, введення зондів і кілець.

3. Лікувально-профілактична робота

Прийом хворих тварин з повним клінічним дослідженням, постановка діагнозу, призначення і проведення лікування тварин з захворюваннями різних органів і систем (травлення, серцево-судинної системи, крові, органів дихання, нервової системи, обміну речовин тощо). Розробка профілактичних заходів щодо внутрішніх незаразних хвороб тварин в умовах тваринницьких комплексів, ферм, клінік для дрібних видів тварин.

4. Токсикологія кормових отруєнь

Збір і вивчення отруйних рослин на пасовищах і сінокосах, діагностика і лікування хворих тварин з отруєннями, викликаними отрутою рослинного і мінерального походження, профілактика отруєнь.

Складання супровідної документації на матеріал, який відправляють у лабораторію за підозри на отруєння.

5. Хвороби молодняку

Прийом хворих тварин з повним клінічним дослідженням, постановка діагнозу, призначення і проведення лікування.

Профілактика хвороб органів травлення, дихання, порушення обміну речовин.

Відпрацювання методики діагностики та профілактики молозивних токсикозів.

6. Хвороби птиці

Діагностика та розробка лікувально-профілактичних заходів при хворобах органів дихання, травлення та порушенні обміну речовин.

7. Хвороби хутрових звірів

Діагностика та розробка лікувально-профілактичних заходів при хворобах органів травлення та порушенні обміну речовин.

8. Диспансеризація тварин

Визначення виробничих показників і клінічного статусу тварин. Проведення аналізу годівлі та утримання тварин. Розробка профілактичних заходів.

Рекомендована література і джерела

1. Судаков М.О., Цвіліховський М.І., Береза В.І. та ін. Внутрішні незаразні хвороби тварин /За ред. М.О. Судакова. – Київ : Мета, 2002. – 352 с.

2. Судаков М.О., Береза В.І. та ін. Внутрішні незаразні хвороби сільсько-господарських тварин : практикум. – Київ : Вища школа, 1995. – 206 с.

3. Левченко В.І., Кондрахін П.І., Судаков М.О. та ін. Внутрішні незаразні хвороби /За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 1999. – Ч.1. – 376 с.

4. Левченко В.І., Кондрахін П.І., Влізло В.В. та ін. Внутрішні хвороби тварин /За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2001. – Ч.2. – 544 с.

5. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Богатко Л.М. та ін. Загальна терапія і профілактика внутрішніх незаразних хвороб : практикум /За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2000. – 224 с.

6. Левченко В.І. та ін. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин. – Біла Церква, 2004. – 608 с.

Інформаційні ресурси

1. www.vet.in.ua. Офіційний сайт ветеринарної медицини України.
2. Внутрішні незаразні хвороби тварин М.О.Судаков – Терапія vetdoc.ucoz.ua/load/terapija/terapija/.../7-1-0-7
3. Кафедра терапії, фармакології та клінічної діагностики www.sau.sumy.ua/index.php?option...id...
4. Внутрішні незаразні хвороби тварин за ред. М.О.Судакова ... veterinary.net.ua/.../vnutrishni-nezarazni-hvorobi-tvarin-za-red-mosudakova
5. Історія дисципліни “Внутрішні незаразні хвороби” ... vetblog.com.ua/istoriya-disciplini-vnutrishni-nezarazni-hvorobi.html
6. Клінічне дослідження при будь-яких внутрішніх незаразних ... ua-referat.com/
7. Загальні заходи профілактики внутрішніх незаразних хвороб ... zoolife.rv.ua/.../zahalni-zahody-profilaktyky-vnutrishnih-nezaraznyh-hvorob-traryn/
8. Спеціалісти клініки - ЗооДоктор - Головна zoodoctor.kiev.ua/specialsti-kliniki.html
9. Ветеринарна клініка Світ тварин klinika-svit-tvarun.blogspot.com/
10. Ветеринария. Учебник по клинической диагностике (укр.язык ... 100pudov.com.ua/manual/ukr/8/121/6100/
11. Економічні збитки від незаразних хвороб doc, Діагностика ... fysar.foruu.com/ifolder/num2154.html

4.8. ЕПІЗООТОЛОГІЯ З МІКРОБІОЛОГІЄЮ

Мета практики: навчити здобувачів освіти аналізувати епізоотичну ситуацію, ставити діагноз інфекційного захворювання. Забезпечити виконання карантинних заходів, проводити щеплення, алергічні, серологічні та інші дослідження, організовувати і проводити лікування хворих тварин, здійснювати спеціальні та загальнопрофілактичні заходи.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- виготовляти і фарбувати мікропрепарати з органів і тканин та проводити їх мікроскопію;
- проводити посів непатогенних мікробів на прості живильні середовища і вести спостереження росту;
- стерилізувати інструменти для проведення досліджень, щеплень;
- готувати дезінфікуючі розчини та проводити дезінфекцію за допомогою спеціальних механізмів;
- виготовляти дератизаційні засоби та проводити дератизацію тваринницьких приміщень;

- під керівництвом лікаря ветеринарної медицини проводити алергічні дослідження на туберкульоз, бруцельоз, паратуберкульоз;
- брати проби крові для серологічного дослідження від тварин і птиці;
- візуально оцінювати якість біопрепаратів, проводити профілактичні щеплення;
- лікувати тварин, хворих на інфекційні хвороби, розробляти профілактичні, протиепізоотичні заходи;
- оформляти супровідні документи на матеріали, що відправляють у лабораторії, акти на проведені протиепізоотичні заходи, списки щеплених тварин, брати участь у заходах профілактичного і вимушеного карантинування тварин, знешкодженні трупів тварин, які загинули від інфекційних хвороб, проводити знезараження гною.

Практику проводять у лабораторії, клініці ветеринарної медицини, навчально-дослідному господарстві навчального закладу, на фермах сільсько-господарських підприємств, птахофабриках, ветеринарних лабораторіях та інших об'єктах.

1. Морфологія і фізіологія мікроорганізмів

Виготовлення простих рідких і твердих живильних середовищ, їх стерилізація.

Посів мікробів на прості живильні середовища (в пробірках та чашках Петрі), їх культивування і вивчення посівів.

Виготовлення мазків (за допомогою бактеріологічної петлі); мазків-відбитків з органів, тканин; висячої краплі; роздавленої краплі; мазка крові.

Забарвлення та мікроскопія мікропрепаратів.

2. Епізоотологічне обстеження господарства та складання акта про його проведення

У навчально-дослідному господарстві або в господарствах різної форми власності і господарювання провести епізоотологічне обстеження та скласти акт на його проведення.

3. Дезінфекція, дезінсекція, дератизація

Підготовка приміщень до дезінфекції (дезінсекції, дератизації). Визначення параметрів приміщення для проведення ветеринарно-санітарних заходів.

Розрахунок потреби в дезінфекційних засобах для типових і пристосованих приміщень (на конкретних об'єктах).

Вивчення і дотримання вимог техніки безпеки під час роботи з дезінфікуючими речовинами та механізмами. Проведення дезінфекції (дезінсекції, дератизації). Складання акта.

4. Робота в стаціонарі, ізоляторі або неблагополучному (умовно благополучному) господарстві при конкретних інфекційних захворюваннях

Ознайомлення з будовою стаціонару, ізолятора господарства (ветлікарні), умовами утримання та годівлі хворих інфекційними захворюваннями тварин, догляд за ними; правилами особистої гігієни під час роботи з інфекційно хворими тваринами. Клінічний огляд інфекційно хворих тварин та їх комплексне лікування. Спостереження за перебігом хвороби і оформлення відповідної документації.

Знешкодження (утилізація) трупів тварин, які загинули від інфекційних захворювань, та знезараження гною від них.

5. Імунізація сільськогосподарських тварин, птиці

Підготовка інструментів і біопрепаратів для щеплення тварин. Проведення профілактичного щеплення різних видів тварин проти захворювань. Складання акта.

Спостереження за тваринами після щеплень.

6. Алергічна та серологічна діагностика інфекційних хвороб

Підготовка і стерилізація інструментів перед проведенням досліджень і по закінченні роботи.

Проведення діагностичних досліджень тварин, птиці в господарствах на туберкульоз, бруцельоз та інші інфекційні хвороби, оформлення документації.

Взяття, пакування і пересилання патологічного матеріалу для лабораторного дослідження.

Взяття проб крові для дослідження на бруцельоз, лейкоз, складання супровідної документації.

7. Протиєпізоотичні профілактичні та вимушені заходи в господарствах

Брати участь у профілактичних і лікувальних протиєпізоотичних заходах у навчально-дослідному господарстві або в господарствах різних форм власності і господарювання та складанні квартально-річного плану профілактичних протиєпізоотичних заходів; місячних планів роботи діляниць ветеринарної медицини; проектів рішень про накладання карантину або обмежувальних заходів на господарства, які неблагополучні щодо інфекційних хвороб; планів оздоровлення неблагополучних господарств від інфекційних захворювань (на прикладі конкретної хвороби).

Рекомендована література і джерела

1. Горбань М.І. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища школа, 1989. – 268 с.
2. Горбань М.І. та ін. Лабораторно-практичні заняття. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища школа, 1984. – 256 с.
3. Каришева А.Ф. Спеціальна епізоотологія. – Київ : 2002. – 701 с.
4. Постой В.П. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища школа, 2006. – 543 с.
5. Третьяков А.О. Ветеринарне законодавство. – Москва : Агропромиздат, 1972–1988.
6. Достоевський П.П. Законодавство України про ветеринарну медицину. – Київ : Урожай, 1999. – 590 с.

Інформаційні ресурси

1. www.vet.in.ua. Офіційний сайт ветеринарної медицини України.
2. www.wikipedia.org – словник.
3. <http://www.medicbooks.info> — хвороби тварин.
4. www.fauna-servis.ua
5. http://uk.wikipedia.org/wiki/Тваринництво_України.

4.9. ОТРИМАННЯ РОБІТНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ ОПЕРАТОРА ЗІ ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН І ПТИЦІ

Мета практики: набуття студентами навичок отримання сперми від плідників, визначення основних показників її оцінки, проведенні розбавлення, заморожування, розморожування сперми. Підготовка самок до осіменіння, огляду і обстеження статевих органів, техніка осіменіння, визначення строків вагітності корів, діагностика патології статевих органів, профілактика неплідності і яловості самок, ведення племінного і виробничого обліку, дотримання ветеринарно-санітарних правил.

Практику проводять на базі навчально-дослідного господарства, в клініці ветеринарної медицини, в лабораторіях з відтворення стада, пунктах штучного осіменіння самок сільськогосподарських тварин.

Екзамен проводить кваліфікаційна комісія в складі викладачів спецдисциплін, спеціалістів господарств, племоб'єднань (племпідприємств) та лабораторій з відтворення стада, яка визначається наказом директора навчального закладу.

Оператор зі штучного осіменіння тварин і птиці повинен **знати:**

- біологічні основи розмноження сільськогосподарських тварин і птиці;
 - основи анатомії і фізіології статевих органів самців і самок;
 - значення штучного осіменіння як методу поліпшення порідних і продуктивних якостей сільськогосподарських тварин і птиці, його економічну ефективність, наукові основи і техніку ректального дослідження вагітності та неплідності;
 - методи визначення оптимального осіменіння, ветеринарно-санітарні правила при штучному осіменінні;
 - досягнення науки і практики зі штучного осіменіння і відтворення стада, клінічні ознаки гінекологічних хвороб самок і основні заходи щодо їх попередження і лікування;
 - наукові основи і техніку отримання сперми у плідників сільськогосподарських тварин, методику оцінювання її якості, розбавлення, зберігання і транспортування сперми;
 - основи годівлі і утримання самок і плідників, вимоги щодо догляду за ними, основи племінної справи, організації праці і виробництва;
 - правила, інструкції безпеки праці, виробничої санітарії, особистої гігієни, профілактики професійних захворювань і протипожежних заходів;
- уміти:**
- обладнати своє робоче місце, постійно утримувати його згідно з санітарними вимогами ветеринарної медицини і застосовувати сучасні методи роботи;
 - проводити ветеринарно-профілактичні заходи боротьби з неплідністю і яловістю, стимуляції статевої функції самок, заходи з профілактики і лікування захворювань статевих органів самок;
 - приймати з племінних підприємств сперму, правильно зберігати і транспортувати її впродовж терміну використання;
 - розморожувати глибоко заморожену сперму згідно з інструкцією;
 - виявляти самок в охоті;
 - вести календар оператора;
 - проводити згідно з діючими інструкціями всі операції з підготовки самок і обробки інструментів для штучного осіменіння;
 - готувати розчини, які застосовуються під час підготовки інструментів до осіменіння, при перевірці сперми плідників, в найоптимальніші строки;
 - проводити осіменіння самок сільськогосподарських тварин згідно з діючими інструкціями і планом штучного осіменіння, діагностику вагітних самок;
 - вести звітну і допоміжну документацію;
 - брати участь у складанні замовлення на придбання інструментів і обладнання;
 - дотримуватись санітарних правил ветеринарної медицини, безпеки праці та протипожежних заходів.

1. Ознайомлення з господарством і лабораторією з відтворення стада, способами отримання сперми від плідників

Ознайомлення з господарством. З'ясування напрямку його діяльності, кількості працівників, поголів'я тварин за видами, продуктивності, економічних показників господарства загалом.

Ознайомлення з обладнанням, розпорядком дня, формами звітності і ділової документації лабораторії відтворення стада.

Підготовка штучної вагіни для взяття сперми від плідників.

Ознайомлення з режимом, графіком і порядком використання плідників, правилами безпеки під час роботи з ними.

2. Отримання сперми від плідників на штучну вагіну. Проведення оцінки якості сперми бугаїв (кнурів, баранів)

Оволодіння способами взяття сперми на штучну вагіну від плідників, методикою загальносанітарного оцінювання якості сперми за кольором, запахом, кількістю і консистенцією нормальної сперми та сперми, що підлягає вибраковуванню. Проведення оцінювання сперми за густиною, рухливістю, концентрацією, наявністю патологічних форм.

Ознайомлення із способами визначення концентрації спермій.

3. Розведення, зберігання і транспортування сперми. Ознайомлення з обладнанням і режимом зберігання замороженої сперми

Ознайомлення зі складом розбавників для розведення сперми бугаїв, кнурів або баранів і порядком її зберігання.

Методика виготовлення розбавників і правила розведення сперми.

Порядок написання етикеток і заповнення ордерів на сперму, яку відправляють в господарство (кличка, номер плідника тощо).

Ознайомлення з правилами техніки безпеки та їх дотримання під час експлуатації кріогенної апаратури. Проведення розмороження сперми та оцінювання її перед осіменінням.

4. Підготовка робочого місця оператора зі штучного осіменіння самок сільськогосподарських тварин. Ознайомлення з ветеринарно-санітарними правилами штучного осіменіння самок сільськогосподарських тварин. Освоєння техніки штучного осіменіння корів візо-цервікальним способом

Підготовка робочого місця оператора штучного осіменіння самок сільськогосподарських тварин, а також обладнання та інструментів, виготовлення розчинів, серветок, обробка шприців, катетерів і піхвового дзеркала до і після осіменіння тварин, інструментів під час роботи в господарствах, неблагополучних щодо заразних хвороб.

Освоїти порядок організації і проведення санітарних днів у лабораторії по відтворенню стада, дезінфекції приміщення, інвентарю і предметів догляду за тваринами.

Освоїти техніку осіменіння корів візо-цервікальним способом.

5. Освоєння техніки штучного осіменіння корів мано-цервікальним способом. Ознайомлення з технікою штучного осіменіння свиней, кобил, овець

Застосування одноразових пластмасових інструментів для штучного осіменіння.

Техніка штучного осіменіння корів мано-цервікальним способом, Ознайомлення з технікою штучного осіменіння свиней, кобил, овець.

6. Дослідження невагітного стану самок ректальним способом. Освоєння техніки штучного осіменіння корів ректо-цервікальним способом

Методика ректального дослідження.

Техніка штучного осіменіння корів ректо-цервікальним способом.

Техніка штучного осіменіння корів цервікальним способом із ректальною фіксацією шийки матки.

Ознайомлення з технікою штучного осіменіння собак, візуальне оцінювання сперми за зовнішніми ознаками, мікроскопічним оцінюванням сперми за густиною, активністю, концентрацією, кількістю живих, мертвих і патологічних форм спермійів. Кріоконсервація.

Рекомендована література

1. Яблонський В.А. Практичне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. – Київ : Мета, 2002. – 318 с.

2. Яблонський В.А., Хомин С.П., Калиновський Г.М. та ін. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 587 с.

3. Карташов І.І., Шарапа Г.С. Акушерство, гінекологія і штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1991. – 317 с.

4. Карташов І.І., Шарапа Г.С. Ветеринарне акушерство, гінекологія і штучне осіменіння сільськогосподарських тварин : практикум. – Київ : Вища школа, 1985. – 197 с.

5. Харута Г.Г., Волков С.С., Плахотнюк І.М. та ін. Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. – Київ : Аграрна освіта, 2013. – 445 с.

6. Смірнов І.І. Штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1982. – 254 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://accoucher.webnode.com.ua/nmk-distiplini/konspekti-lektsij/lektsiya-1/>
2. www.ukrfarms.com.ua
3. zoohoz.ru "Свиньи и кабаны" Осеменение свиней
4. StudFiles.ru/preview/1862397/page:8/
5. ukdocz.com/doc/12056/shtuchne...svinomatok-za-dats...
6. video.yandex.ua"штучне осіменіння свиноматок"
7. yandex.ua/images"штучне осіменіння свиноматок"
8. youtube.com/watch?v=8jNH6D2AKzo
9. uk.wikipedia.org"Штучне осіменіння"
10. findpatent.com.ua/patent/226/2262328.html
11. findpatent.com.ua/patent/226/2262328.html
12. accoucher.webnode.com.uaКонспекти лекцій»lektsiya-6
13. osvita.ua/doc/files/news/490/49064/Tehnolog.doc
14. search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE10251.html
15. stattionline.org.ua/agro/43/5263-pokazniki-spermi

4.10. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Мета практики: набуття навичок аналізу стану тваринницьких галузей, їх рентабельності, організації праці в тваринництві.

Практику проводять у лабораторії, навчально-дослідному господарстві, на сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- аналізувати стан роботи тваринницьких галузей;
- проводити розрахунки і аналіз собівартості продукції, рентабельності тваринницьких галузей і основних економічних показників роботи господарства;
- визначати обсяг виробництва продукції, реалізацію і кінцевий результат роботи галузі, економічну ефективність оздоровчих і профілактичних заходів на прикладі конкретних інфекційних, інвазійних або незаразних захворювань.

1. Короткий аналіз виробничо-фінансової діяльності господарства (підрозділу) з тваринництва

Аналіз продуктивності праці, собівартості, рентабельності тваринницьких галузей. Аналіз динаміки виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, використання основних та оборотних фондів у тваринництві, калькуляції одиниці продукції тваринництва (молока, приросту свиней, великої рогатої худоби), фінансового стану сільськогосподарського підприємства.

2. Економічна ефективність оздоровчих і профілактичних заходів

при аскаридозі свиней

Визначення економічної ефективності оздоровчих та профілактичних заходів при аскаридозі свиней.

3. Економічна ефективність оздоровчих і профілактичних заходів при ящури

Методика визначення економічної ефективності ветеринарних заходів. Визначення фактично отриманих витрат і втрат, яких вдалося запобігти. Підрахування витрат на проведення спеціальних лікувальних і профілактичних заходів та їх окупності.

Прямі витрати: витрат від загибелі, вимушеного забою, зниження продуктивності, якості продукції та ін. Непрямі витрати: збитки, обумовлені накладанням карантину (внаслідок заборони вивезення продукції тварин), збільшення витрат на вирощування відстаючого в рості молодняку тощо.

Рекомендована література

1. Андійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – Київ : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Андрійчук В.С. Економіка аграрних підприємств : навч.-метод. посіб. – Київ : КНЕУ, 2000. – 356 с.
3. Михайлов С.І., Ярова В.В., Заєць Г.В та ін. Економіка аграрного підприємства / За ред. С.І. Михайлова. – Київ : Український центр духовної культури, 2004. – 396 с.
4. Економіка сільського господарства : навч. посіб. / [В.К. Збарський, М.Ф. Бабієнко, М.М. Кулаєць, І.М. Синявська, М.П. Хоменко]; за ред. проф. В.К. Збарського – Київ : Агроосвіта, 2013. – 352 с.
5. Економіка підприємства : навч. посіб. / А.В. Примаєв, Н.Я. Михаліцька, Х.І. Цвайг, М.Ю. Лалакулич. – Львів : Новий світ – 2000, 2012. – 439 с.

Інформаційні ресурси

1. [www.lib.nau.edu.ua/.../Planuvannya_veterinarnihzahodiv-Kornienko_2010. pdf](http://www.lib.nau.edu.ua/.../Planuvannya_veterinarnihzahodiv-Kornienko_2010.pdf) Планування ветеринарних заходів.
2. www.ukrstat.dov.ua Держкомстат України.
3. minadro.dov.ua Міністерство аграрної політики та продовольства України.
4. www.adroosvita.com/siter/default Економіка сільського господарства.

4.11. ХІРУРГІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Мета практики: навчити здобувачів освіти готувати інструменти, перев'язувальний матеріал для проведення хірургічних операцій, передбачених

навчальною програмою, проводити наркоз і місцеве знеболювання, робити нескладні операції, ставити діагноз і лікувати хірургічно хворих тварин.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти**:

- підготовляти і стерилізувати хірургічні інструменти, перев'язувальний матеріал;
- фіксувати і проводити повалення тварин;
- обробляти руки і операційне поле;
- проводити місцеве знеболювання і наркоз;
- робити нескладні операції, обробляти рани, роз'єднувати тканини, зупиняти кровотечу, проводити розтин абсцесів тканин, накладання швів та пов'язок;
- діагностувати і лікувати хворих тварин;
- проводити розчищення копит, копитаць, підготовку та підковування тварин, визначати його якість і проводити лікування тварин з хворобами кінцівок;
- досліджувати і лікувати тварин з хворобами очей.

Практику проводять у навчально-дослідному господарстві, клініці ветеринарної медицини, або, за домовленістю, в господарствах різних форм власності та господарювання, інших об'єктах.

1. Робота в лікувальних закладах

Ознайомлення з організацією хірургічної роботи в районних державних лікарнях ветеринарної медицини, ветеринарних дільницях, господарствах різних форм власності, приватних ветеринарних клініках і в навчально-виробничій клініці ветеринарної медицини.

2. Фіксація тварин

Повалення і фіксації великої рогатої худоби, коней та дрібних тварин в умовах клініки ветеринарної медицини навчального закладу та на виробництві.

3. Асептика і антисептика

Вивчення хірургічних інструментів, яке застосовують у ветеринарній практиці, їх стерилізація і використання. Підготовка рук, операційного поля до операції.

4. Анестезія і наркоз

Інфільтраційна і регіональна анестезія, проведення новокаїнових блокад і різних видів наркозу.

5. Оперативна техніка. Десмургія

Проведення хірургічних операцій: роз'єднання тканин, зупинка кровотечі, накладання швів, асистування під час операцій. Накладання бинтових, косинкових, пращоподібних, каркасних, шинних, гіпсових та інших видів пов'язок.

6. Кастрація сільськогосподарських тварин

Кастрація бичків, кнурів, баранів та самців домашніх тварин з повним і частковим видаленням сім'яників відкритим та закритим способами, кастрація грижовиків, овариоектомія.

7. Пошкодження тканин, запалення

Клінічне обстеження тварин з закритими і відкритими пошкодженнями тканин, запальними, асептичними та гнійними процесами, їх лікування і нагляд за хворими.

8. Хвороби шкіри. Змертвіння

Діагностика захворювань шкіри, змертвіння, виразки та їх лікування.

9. Хвороби кінцівок: кісток, суглобів, м'язів, сухожилків

Діагностика хвороб кінцівок. Визначення видів і ступеня кульгавості

Діагностика переломів загальними і спеціальними методами. Клінічний розбір тварин з хворобами м'язів, сухожилків, сухожильних піхв, слизових сумок і зв'язок, кісток і суглобів. Нагляд за хворими тваринами та їх лікування.

10. Хвороби голови та шиї, грудної стінки і черева

Клінічне обстеження і лікування тварин з хворобами в ділянці голови (травми, захворювання рогів, хвороби носової, ротової порожнини, язика, слинних залоз, зубів). Клінічний розбір і лікування тварин з захворюваннями в ділянці грудної стінки і черева. Проведення операцій: трахеотомії, пупкової, мошонкової гриж, прокол сліпої і ободової кишок, черевної стінки, ампутація прямої кишки.

11. Хвороби очей

Клінічне обстеження та лікування тварин з хворобами очей.

12. Хвороби копит (копитець)

Дослідження копит (копитець), діагностика та лікування хвороб копит (рани, ушиби, флегмони, пододерматити), набуття навичок з розчищення копит і ратиць у тварин та у виправленні деформації рогової капсули у тварин.

13. Робота в кузні

Ознайомлення з будовою і обладнанням кузні. Ознайомлення з інструментами для підковування. Фіксація кінцівок під час розчищення, розковування, підковування тварин. Огляд старих підків, розчищення, обмірювання копит, вибір підків, ознайомлення з лікувальним підковуванням, скріплення стінок копит за наявності тріщин, виготовлення підків.

Рекомендована література і джерела

1. Петренко О.Ф., Борисевич В.Б., Міщишин В.Т., Примаєв М.І. Хірургія ветеринарної медицини. – Київ : Вища школа, 2005. – 399 с.
2. Борисевич В.Б., Поваженко І.О. Загальна ветеринарна хірургія. – Київ : Вища школа, 1992. – 189 с.
3. Власенко В.М., Тихонюк Л. А., Рубленко В.М. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія. – Біла Церква : БДАУ, 2003. – 511 с.
4. Борисевич В.Б., Борисевич В.Б., Петренко О.Ф. Загальна ветеринарно-медична хірургія. – Київ : Науковий світ, 2001. – 274 с.
5. Магда І.І. Оперативна хірургія тварин з основами топографічної анатомії і анестезіології. – Київ : Вища школа, 1995. – 394 с.
6. Кузнецов О.К., Семенов Б.С., Висоцький Д.І. Ветеринарна хірургія, ортопедія і офтальмологія. – Москва : Агропромвидат, 1986. – 431 с.
7. Лук'яновський В.О. Практикум з хірургії, ортопедії і офтальмології. – Москва : Агропромвидат, 1988. – 188 с.
8. Власенко В.М., Тихонюк Л.А. Ветеринарна анестезіологія. – Біла Церква : БДАУ, 2000. – 335 с.
9. Поваженко І.Е., Братюха С.І., Калиновський Г.Н. Частная ветеринарная хирургия. – Киев : Вища школа, 1991. – 328 с.
10. Поваженко І.Е., Братюха С.І. Общая ветеринарная хирургия. – Киев : Колос, 1989. – 311 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт ветеринарної медицини України – Режим доступу www.bookr.tr200.net

2. Офіційний сайт ветеринарної медицини України — Режим доступу www.booksmed.com
3. Словник — Режим доступу www.wikipedia.org
4. Хвороби тварин — Режим доступу [http//www.medicboors.info](http://www.medicboors.info)
5. Сайт ветеринарної клініки «Фауна» — Режим доступу www.fauna-ervis.ua
6. Ветеринарна хірургія — Режим доступу razum.ru.lebedev-av
7. Досуг и хобби животных — Режим доступу rodges.ru
8. Общая ветеринарная хирургия — Режим доступу hivotnovodstvo.ntt.ru.

4.12. ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Мета практики: навчити здобувачів освіти діагностувати гельмінтозні хвороби та хвороби, викликані комахами, павукоподібними, найпростішими, проводити лікування та профілактику, планувати протипаразитарні заходи.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- проводити діагностичні дослідження та лікувально-профілактичні обробки при гельмінтозах, хворобах, викликаних членистоногими, найпростішими;
- оформляти акти на лікувально-профілактичні заходи.

Практику проводять у навчально-дослідному господарстві або господарствах різних форм власності та господарювання.

1. Діагностика гельмінтозних захворювань сільськогосподарських тварин

Взяття проб фекалій, мокроти та дослідження їх на наявність яєць і личинок гельмінтів. Написання супровідних документів у лабораторію ветеринарної медицини.

2. Лікувально-профілактична обробка тварин при гельмінтозних хворобах

Організація та проведення лікувально-профілактичних заходів при гельмінтозних хворобах. Складання плану протипаразитарних заходів з урахуванням плану дегельмінтизації різних видів тварин, оформлення актів на проведену дегельмінтизацію.

3. Діагностика та боротьба з овововими хворобами тварин, вошивістю, пухо-періодами, волосідами, мухами, представниками гнусу та іншими ектопаразитами

Діагностика і лікування тварин, уражених ентомозами та оформлення актів на проведену обробку.

4. Діагностика та лікування тварин, хворих на саркоптоїдози

Проведення клінічного огляду тварин та діагностики саркоптоїдозів. Лікування хворих тварин різними формами акарицидів.

5. Діагностика та лікувально-профілактичні заходи при протозойних хворобах

Приготування мазків крові та відправка їх у лабораторію ветеринарної медицини. Клінічне дослідження хворих тварин і риби та проведення лікувально-профілактичних заходів у неблагополучних господарствах і ставках.

6. Боротьба з переносниками протозойних хвороб тварин

Ознайомлення з методами боротьби з переносниками протозойних хвороб на тваринах, в приміщеннях і на пасовищах. Складання плану протипаразитарних заходів у господарстві.

Рекомендована література

1. Законодавство України про ветеринарну медицину. – Київ, 1999. – 590 с.
2. Ветеринарна паразитологія / За ред. Ю.Г. Артеменка. – Київ : Навчально-методичний центр Мінагропрому, 1998. – 288 с.
3. Галат В.Ф., Березовський А.В., Прус М. П, Сорока Н.М. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. – Київ : Вища школа, 2003. – 462 с.
4. Галат В.Ф., Березовський А.В., Прус М.П., Сорока Н.М. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин : практикум. – Київ : Вища освіта, 2004. – 240 с.
5. Галат В.Ф., Березовський А.В., Ткаченко В.Ю. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Практикум. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 178 с.
6. Чернуха В.К. та ін. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин. – Київ : Урожай, 1996. – 464 с.
7. Шевцов О.О., Орловський Б.Ф., Лисак Є.Б. Паразитологія (практикум). – Київ : Вища школа, 1986. – 158 с.
8. Дахно І.С., Березовський А.В., Галат В.Ф. Атлас гельмінтів тварин. – Київ : Вamілформ, 2001. – 118 с.
9. Стибель В.В. Гельмінтози свиней : навч. посіб. – Львів : Столом , 2004. – 160 с.

Інформаційні ресурси

1. www.vet.in.ua. Офіційний сайт ветеринарної медицини України.
2. www.wikipedia.org – словник.
3. <http://www.medicbooks.info> – хвороби тварин.

4.13. АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА ШТУЧНЕ ОСІМЕНІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Мета практики: отримання навичок з діагностики вагітності самок усіх видів сільськогосподарських тварин, надання допомоги при родах (нормальних і патологічних), встановлення діагнозу і проведення лікувальних процедур при хворобах вагітних, в післяродовий період, хворобах вим'я, новонароджених, гінекологічних хворобах та профілактика акушерських гінекологічних хвороб.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- визначати вагітність у самок;
- надавати рододопомогу тваринам;
- приймати і доглядати новонароджених;
- клінічно досліджувати, ставити діагноз і проводити лікувальні процедури при різних акушерсько-гінекологічних захворюваннях.

Практику проводять у навчально-дослідному господарстві або господарствах різних форм власності та господарювання.

1. Анатомо-топографічне дослідження статевого апарату самок

Вивчення будови статевого апарату самок. Проведення вагінального і ректального дослідження статевих органів у корів. Визначення тічки і охоти у тварин.

2. Діагностика вагітності

Діагностика вагітності самок сільськогосподарських тварин зовнішніми та внутрішніми методами.

Ознайомлення з методами лабораторного дослідження на вагітність.

Ознайомлення з визначенням ранніх строків вагітності у тварин з використанням методів сонографії.

3. Рододопомога

Підготовка та надання допомоги при родах. Акушерські інструменти, їх застосування. Техніка допомоги тваринам при нормальних і патологічних родах.

4. Патологія вагітності

Встановлення причин виникнення хвороб вагітних. Проведення дослідження хворих тварин, встановлення діагнозу і надання допомоги. Аналіз причин абортів, їх наслідки. Профілактика патології вагітності самок.

5. Патологія післяродових хвороб

Встановлення причин, діагностування та проведення лікування тварин з хворобами в післяродовому періоді.

6. Хвороби новонароджених

Встановлення причини, що призводять до народження недорозвиненого і слабого молодняку. Лікування новонароджених та профілактика їх хвороб.

7. Функціональні розлади вим'я. Хвороби шкіри вим'я, хвороби дійок

Методика дослідження молочних залоз. Функціональні розлади вим'я, хвороби дійок. Встановлення діагнозу, лікування і профілактика.

8. Мастити. Діагностика субклінічних форм маститів

Причини виникнення. Класифікація. Диференціальний діагноз, методи лікування. Профілактика.

Діагностика субклінічних маститів, експрес-метод, використання приладів тощо.

9. Аналіз причин яловості, неплідності. Гінекологічні дослідження

Аналіз причин неплідності тварин у конкретному господарстві, освоєння методів гінекологічного дослідження.

10. Діагностика і лікування сільськогосподарських тварин з гінекологічними хворобами

Діагностика і методи лікування тварин з гінекологічними хворобами. Їх профілактика.

Рекомендована література і джерела

1. Яблонський В.А. Практичне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. – Київ : Мета, 2002. – 318 с.

2. Яблонський В.А., Хомин С.П., Калиновський Г.М. та ін. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 587 с.

3. Карташов І.І., Шарапа Г.С. Акушерство, гінекологія і штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1991. – 317 с.

4. Карташов І.І., Шарапа Г.С. Ветеринарне акушерство, гінекологія і штучне осіменіння сільськогосподарських тварин : практикум. – Київ : Вища школа, 1985. – 197 с.

5. Харута Г.Г., Волков С.С., Плахотнюк І.М. та ін. Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. – Київ : Аграрна освіта, 2013. – 445 с.

6. Смірнов І.І. Штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. – Київ : Вища школа, 1982. – 254 с.

7. Дудус Т.В. та ін. Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин : навч.-метод. посіб. – Київ : Агроосвіта, 2014. – 173 с.

Інформаційні ресурси

1. www.herek.org/stat/va.htm
2. www.zoovet.info
3. www.revolution.allbest.ru
4. www.referatwork.ru
5. www.mr-thom.com
6. www.socialvet.ru
7. www.mirknig.com
8. www.acusherstvo.com.ua

4.14. ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНА ЕКСПЕРТИЗА З ОСНОВАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКТІВ ТВАРИННИЦТВА

Мета практики: ознайомлення здобувачів освіти з методикою проведення ветеринарно-санітарної експертизи на м'ясопереробних підприємствах, в лабораторіях ветеринарно-санітарної експертизи на ринках, молочних заводах.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- організовувати ветеринарно-санітарні заходи під час заготівлі, транспортування тварин, птиці і продуктів тваринництва;
- оформляти документацію, організовувати передзабійне утримання тварин і птиці, володіти технологією їх переробки;
- визначати вгодованість тварин, проводити ветеринарно-санітарну експертизу м'ясних туш і внутрішніх органів, трихінелоскопію м'яса;
- здійснювати відбір, упакування патологічного матеріалу і проб м'яса для лабораторних досліджень, оформляти супровідні документи, проводити органолептичне оцінювання і лабораторний аналіз на свіжість і доброякісність м'яса, м'ясних продуктів, яєць, риби, меду, тваринних жирів і рослинних харчових продуктів.

1. Ветеринарно-санітарна експертиза на м'ясокомбінаті птахокомбінаті, бойні, забійному пункті

Ознайомлення з порядком і способами транспортування та здавання тварин на м'ясопереробні підприємства, з веденням транспортної документації. Профілактика транспортного травматизму і заходи щодо недопущення втрат живої маси і вгодованості. Організація, оформлення і транспортування продуктів, що швидко псуються.

Ознайомлення з роботою цехів м'ясокомбінату, документацією, проведенням післязабійної експертизи туш і органів на конвеєрі, проведенням трихінелоскопії, дослідженням м'яса та м'ясопродуктів на токсикоінфекції.

Ознайомлення з режимами та умовами охолодження і заморожування м'яса та м'ясних продуктів у холодильниках, ветеринарний контроль у холодильниках.

Ознайомлення з роботою птахокомбінату, бойні, забійного пункту та проведення ветеринарно-санітарної експертизи продуктів забою на цих підприємствах.

2. Ветеринарно-санітарна експертиза в державних лабораторіях ветеринарно-санітарної експертизи на ринках

Ознайомлення з роботою ринку, будовою і обладнанням державної лабораторії ветеринарної експертизи харчових продуктів на ринках, проведення експертизи м'яса і м'ясних продуктів, експертизи молока і молочних продуктів, риби, харчових яєць, меду, рослинних харчових продуктів. Ознайомлення з документацією, яку веде лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи.

3. Експертиза молока і молочних продуктів в умовах молочних заводів і прифермських молочних лабораторій

Ознайомлення з технологічними процесами виготовлення кисломолочних продуктів, пастеризацією молока, проведенням експертизи молока і молочних продуктів.

Прифермські молочні лабораторії, їх обладнання і робота. Контроль якості молока на фермах.

4. Ветеринарно-санітарна обробка транспортних засобів після розвантаження тварин, продуктів, сировини

Дезінфікуючі станції і пункти. Порядок ветеринарно-санітарної обробки транспортних засобів, ознайомлення з документацією станції.

Рекомендована література і джерела

1. Касянчук В.В., Микитюк П.В., Олійник Л.В. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології переробки продуктів тваринництва. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 480 с.
2. Якубчак О.М., Хоменко В.І., Мельничук С.Д. та ін. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва /За ред. О.М. Якубчак, В.І. Хоменка. – Київ : 2005. – 800 с.
3. Хоменко В.І. та ін. Практикум з ветеринарно-санітарної експертизи з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва і рослинництва /За ред. В.І. Хоменка. – Київ : Ветінформ, 1998. – 240 с.
4. Загаєвський Й.С. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології переробки продуктів тваринництва. – Київ : Вища школа, 1991. – 279 с.
5. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва / За ред. Хоменка В.І. – Київ : Сільгоспосвіта, 1995. – 716 с.
6. Правила передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів : наказ Державного департаменту ветеринарної медицини № 28 від 07.06.2002 р.
7. Закон України “Про ветеринарну медицину”. – Київ : Парламентське видавництво, 2005. – 42 с.

Інформаційні ресурси

1. molobrazovanie.ru
2. sgau.ru ucheba.ru
3. livemehist.ru і allvet.ru
4. praktik.narod.ru
5. vgsha.ru
6. proforientator.ru
7. techpharm.ru
8. refrs.ru.com
9. moeobrazovanie.ru
10. works.tarefer.ru
11. vsau.ru
12. wax.ru
13. vetsanecspert.com
14. mirknig.com
15. booksmed.com

5. ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ

5.1.ВИРОБНИЧА ТЕХНОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

Основною метою виробничої технологічної практики є закріплення, поглиблення і систематизація знань, отриманих у процесі теоретичного навчання, набуття практичних умінь і навичок під час виконання діагностичної, лікувально-профілактичної роботи шляхом безпосередньої участі у виробничій діяльності з ветеринарного обслуговування галузі тваринництва під керівництвом ветеринарних спеціалістів.

Перед направленням здобувачів освіти на практику їм повідомляють мету відрядження, ознайомлюють з програмою практики і шляхами її реалізації, діючими положеннями та інструкціями про практику, з формами і вимогами щодо ведення звітної документації. Особливу увагу звертають на знання і дотримання студентами норм охорони праці та правил пожежної безпеки на об'єктах практики.

Установа (підприємство), з якою укладено договір про проходження практики студентами, гарантує безпечні умови виконання її програми під керівництвом ветеринарних спеціалістів.

Контроль за виконанням програми та веденням звітної документації здійснює керівник практики від виробництва та викладач-керівник практики спецдисциплін навчального закладу.

Звітну документацію студента разом з характеристикою (відгуком про проходження практики) завіряє підписом і печаткою безпосередньо керівник практики від виробництва і подає завідувачому з навчально-виробничої практики для реєстрації та організації перевірки.

Технологічну практику проводять у районних державних лікарнях ветеринарної медицини, в дільницях, пунктах, ветеринарних клініках, районних державних лабораторіях ветеринарної медицини та лабораторіях ветеринарно-санітарної експертизи на ринках, сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання, в навчально-дослідних господарствах, племінних об'єднаннях, з якими укладено договори.

1. Ознайомлення з районною лікарнею ветеринарної медицини (базою проходження практики), інструктаж з техніки безпеки

Ознайомлення з організацією ветеринарної медицини та структурою служби в районі, епізоотичним станом, господарствами зони діяльності, їх поголів'ям за видами і віковими групами, виробничими показниками, напрямками розвитку.

Ознайомлення з розміщенням районної державної лікарні ветеринарної медицини, її штатним розписом (розпорядком роботи, організацію заходів щодо профілактики інфекційних, інвазійних та незаразних захворювань), вивчення прав і обов'язків спеціалістів ветеринарної медицини з обслуговування тваринництва.

Ознайомлення з господарством, де студент проходить практику, поголів'ям тварин, виробничою структурою, економічними показниками,

тваринницькими приміщеннями, їх місткістю, механізацією, ветеринарним обслуговуванням, навантаженням на спеціаліста ветеринарної медицини.

Ознайомлення з організацією роботи спеціаліста ветеринарної медицини: робоче місце в господарстві, умови роботи, забезпеченість засобами захисту тварин, інструментами, апаратурою, спеціальною літературою, транспортом, з планами запобіжних заходів, станом лікувальної роботи.

Застосування народних (нетрадиційних) методів лікування тварин, досягнень практики ветеринарної медицини, що дають позитивні наслідки в роботі ветеринарного спеціаліста.

Прийом хворих тварин. Аналіз падежу тварин у поточному році.

Загальний інструктаж з техніки безпеки і правила особистої гігієни.

2. Робота згідно з отриманою робітничою професією

“Оператор штучного осіменіння сільськогосподарських тварин і птиці”

Підготовка робочого місця відповідно до ветеринарно-санітарних вимог, вжиття ветеринарно-профілактичних заходів щодо боротьби з неплідністю і яловістю та захворювань статевих органів самок, стимуляція статевої функції, лікування хворих тварин, прийом з племінних підприємств сперми, правильне її зберігання і транспортування впродовж всього терміну використання, проведення розморожування глибокозамороженої сперми згідно з інструкцією, вміння виявити самок сільськогосподарських тварин в охоті, ведення календаря оператора, проведення відповідно до діючих інструкцій всіх операцій з підготовки самок і обробка інструментів для штучного осіменіння; підготовка розчинів, які використовують для стерилізації інструментів, обладнання для перевірки якості сперми плідників; проведення в найоптимальніші строки осіменіння самок сільськогосподарських тварин згідно з діючими інструкціями і планом штучного осіменіння; діагностика вагітності самок; уміння вести звітну та допоміжну документацію; дотримання ветеринарно-санітарних правил безпеки праці та протипожежних заходів.

3. Роботи помічником фельдшера

ветеринарної медицини, помічником завідувача ветеринарною аптекою, лаборантом лабораторії ветеринарної медицини

Ведення аптечної документації (зберігання і облік медикаментів, дезінфекційних засобів, аптечного майна). Виготовлення лікарських форм і відпускання медикаментів з аптеки. Стерилізація різних лікарських форм, посуду, інструментів, перев'язувального матеріалу тощо.

Як результат проходження практики, студент повинен **уміти:**

- отримувати дистильовану воду;
- вводити різні лікарські форми в організм тварин і зберігати засоби захисту, виготовляти з них лікарські форми;
- готувати робоче місце для прийому хворих тварин, фіксувати різні види сільськогосподарських тварин, проводити їх повалення;

- визначати топографію внутрішніх органів сільськогосподарських тварин, проводити повне клінічне дослідження, готувати мазки крові для мікроскопії, брати проби сечі і проводити її дослідження, розпізнавати хвороби, оволодіти існуючими методами лікування тварин, брати участь у проведенні лікувально-профілактичних заходів, диспансеризації;

- вести історію хвороби;

- проводити прості хірургічні операції, каструвати сільськогосподарських тварини різних видів, проводити місцеву і загальну анестезію, накладати різні пов'язки, розчищати копита (копитця);

- визначати вагітність зовнішнім і ректальним способами, оволодіти технікою користування акушерськими інструментами, надавати допомогу при нормальних та патологічних родах;

- брати участь у розробці протиєпізоотичних заходів, готувати інструменти і біопрепарати для масових діагностичних досліджень і профілактичних щеплень, визначати придатність біопрепаратів;

- проводити ветеринарно-санітарне обстеження ферм, визначати епізоотичний стан у господарстві, оформляти акти обстеження;

- готувати дезінфікуючі засоби, проводити дезінфекцію різних об'єктів, біотермічне знезараження гною;

- оволодіти технікою користування дезінфекційною апаратурою;

- брати зскріби шкіри і проводити їх мікроскопію, проводити копрологічне дослідження на наявність яєць і личинок гельмінтів;

- володіти технікою застосування різних антигельмінтиків, проводити боротьбу з комахами різними способами, проводити дератизацію.

- користуватись інструментами для патологоанатомічного розтину трупів тварин;

- проводити патологоанатомічний розтин трупів тварин і їх органів;

- відбирати, консервувати, упаковувати і відсилати патологічний матеріал для дослідження і оформляти відповідну документацію;

- складати протоколи розтину на загибель тварин.

- складати кормові раціони для здорових і хворих тварин та птиці;

- розробляти кормовий план і кормовий баланс, розпорядок дня на фермі;

- проводити мічення худоби, вести первинні зоотехнічні записи;

- готувати дієтичні, вітамінні і антибіотичні засоби (ацидофільне молоко, сінний настій, відвар з насіння льону, настій хвої тощо);

- користуватися засобами механізації з доїння, догляду і годівлі сільськогосподарських тварин, освоїти ручне доїння корів, масаж вимені;

- організувати стриження овець, володіти технікою ручного електростриження;

- визначати вгодованість, живу масу, породність, вік, масть сільськогосподарських тварин.

4. Виробничі екскурсії

Екскурсії в кращі господарства або на підприємства ветеринарної медицини, районні племенні об'єднання, науково-дослідні установи для вивчення досвіду та наукових досягнень зі спеціальності.

5. Оформлення звітної документації

У звіт-щоденник практикант щоденно записує інформацію про виконану роботу і регулярно (не менше одного разу на тиждень) подає керівнику практики від виробництва для перевірки. До звіту-щоденника додаються історії хвороб, протоколи розтину трупів тварин, акти про проведення профілактичних заходів ветеринарної медицини, санітарно-гігієнічні обстеження ферм, гербарій отруйних рослин, законсервованій патологічний матеріал, характеристику (відгук про проходження практики студентом) від керівника практики від виробництва. Після закінчення практики звіт-щоденник і характеристика завіряються підписом керівника практик від виробництва і печаткою бази практики (підприємства ветеринарної медицини).

5.2. ВИРОБНИЧА ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА

Мета практики: здобування студентами професійного досвіду, перевірка готовності майбутнього спеціаліста до самостійної трудової діяльності, набуття навичок організаторської роботи зі спеціальності за безпосередньої участі у проведенні лікувально-профілактичних заходів.

У період переддипломної практики студенти збирають матеріал для виконання курсової роботи.

Переддипломну практику здобувачів освіти проводять у господарствах різних форм власності і господарювання, підприємствах державної ветеринарної медицини (лікарнях ветеринарної медицини, ветеринарних дільницях, приватних ветеринарних клініках) під керівництвом спеціалістів ветеринарної медицини, де є умови для виконання програми практики.

1. Ознайомлення з державною лікарнею ветеринарної медицини, господарством. Бесіди зі спеціалістами, інструктаж з техніки безпеки

Ознайомлення з районною державною лікарнею ветеринарної медицини, її структурою, штатним розписом, розпорядком дня, функціональними обов'язками спеціалістів, організацією ветеринарного обслуговування тваринництва, документацією.

Ознайомлення з господарством, в якому студент проходить переддипломну практику, з природно-кліматичними умовами, економічним та епізоотичним станом, спеціалізацією, виробничою структурою, планами і напрямками

подальшого розвитку. Бесіда зі спеціалістами господарства, вивчення правил внутрішнього розпорядку. Інструктаж з техніки безпеки і особистої гігієни.

2. Робота на посаді дублера фельдшера ветеринарної медицини:

- виконання вимог правил охорони праці, виробничої санітарії, техніки безпеки, пожежної безпеки;
- робота в аптеці з виготовлення, зберігання та використання різних лікарських форм, ведення аптечної документації;
- прийом, реєстрація, встановлення діагнозу і лікування хворих тварин, ведення історії хвороби;
- участь у проведенні лікувально-профілактичних заходів, складанні плану диспансеризації тварин та його реалізації;
- взяття проб крові, сечі, молока, кормів, зскребів для лабораторних досліджень, оформлення супровідної документації;
- участь у розробці та проведенні протиепізоотичних заходів у господарстві, масових діагностичних дослідженнях, складанні актів за виконану роботу та плану роботи служби ветеринарної медицини господарства на місяць;
- ознайомлення з обладнанням карантинних приміщень, ізоляторів, біотермічних ям та їх призначенням;
- участь у копрологічних дослідженнях на виявлення гельмінтозів у тварин і птиці, організації і проведенні профілактичних дегельмінтизацій та інших протипаразитарних обробок;
- проведення штучного осіменіння самок сільськогосподарських тварин, визначення ректальним методом вагітності корів, діагностика та лікування тварин з акушерсько-гінекологічними хворобами, надання рододопомоги при нормальних і патологічних родах;
- проведення кастрації самців, інших нескладних хірургічних операцій, постановка діагнозу та лікування хірургічно хворих тварин;
- аналіз причин виникнення захворювань і загибелі тварин у господарстві, зоні діяльності установи ветеринарної медицини;
- участь у проведенні розтину трупів тварин і птиці, відборі і фіксації патологічного матеріалу та оформленні протоколів розтину трупів тварин, супровідної документації на патологічний матеріал;
- ознайомлення з обладнанням і роботою бойні (забійного пункту) господарства, проведення передзабійного клінічного огляду тварин, експертиза туш різних видів тварин, знезараження конфіскатів;
- ознайомлення з обладнанням і роботою молочно-сепараторного пункту господарства, визначення жирності, сортності молока, його знезараження при окремих хворобах тварин;
- проведення санітарно-гігієнічного обстеження тваринницьких ферм і складання акта;
- аналіз впливу умов утримання, годівлі та використання сільськогосподарських тварин на їх здоров'я, продуктивність і собівартість продукції;

- ознайомлення з організацією служби ветеринарної медицини в районі, формами первинного ветеринарного обліку і звітності в господарстві (установі ветеринарної медицини);
- участь у заходах з охорони довкілля від забруднення, в проведенні ветеринарно-санітарної пропаганди знань серед тваринників і населення;
- виконання індивідуального завдання.

3. Виробничі екскурсії

Екскурсії в кращі господарства району, найближчий м'ясокомбінат або м'ясопереробні підприємства різних форм власності, молокозавод, районну державну лабораторію ветеринарної медицини, лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринках, приватні клініки ветеринарної медицини, ветеринарні аптеки, науково-дослідні установи, виставки для вивчення сучасних досягнень у галузі тваринництва і ветеринарної медицини.

4. Узагальнення та оформлення матеріалів звітної документації про проходження практики

Упорядкування, систематизація, узагальнення і оформлення звітної документації, виконання програми практики за встановленими формами і вимогами, розробленими навчальним закладом.